
PARTICIPAREA CIVILĂ ÎN PROCESE DECIZIONALE DE MEDIU ÎN CONTEXTUL CRIZEI DECLANȘATE DE COVID -19

CIVIL PARTICIPATION IN ENVIRONMENTAL DECISION-MAKING PROCESSES IN CRISIS CONTEXT CAUSED BY COVID-19

CZU: [342.727:349.6]:616-036.21

Summary

Public involvement or citizen engagement can be thought of as the processes that ensure the sentiments / position of citizens and non-governmental organizations are reflected in the way a authorities operate. More formally, the United Nations Department of Economic and Social Affairs defines public participation „the involvement of citizens in the decision making process of the State - through measures and / or institutional arrangements -to increase their influence on public policies and programs, ensuring a more positive impact on their social and economic levels”. The 2020 will remain in history as year of global pandemic with strong restrictions. Most Governments have responded to the coronavirus disease (COVID-19) pandemic by declaring a state of emergency and by adopting numerous measures to combat the spread of the virus, which have often included restrictions on the freedoms of assembly and movement. It is important to realized that the fundamental environmental rights should be respected and state should create and elaborate the adequate mechanism for guaranteeing the right to access to information and public participation in decision making process on environmental matters.

Keywords: *the regulatory framework, access to environmental information, public participation, civil society associations, Aarhus Convention, Covid-19, online environmental decision-making mechanisms.*

1. Aspecte generale privind dreptul publicului la informație și participare în procesul decizional de mediu

În condițiile vieții moderne, corelația mediu-om reprezintă un interes deosebit pentru orice societate. Constituția Republicii Moldova recunoaște

dreptul fiecărui om la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate. Cu toate acestea, dreptul persoanei la un mediu sănătos nu este un drept absolut. În unele cazuri, acest drept poate fi restrâns în vederea protejării intereselor generale ale societății. În acest sens ținem să menționăm, că interesele generale ale societății care pot conduce la restrângerea unor drepturi, sunt interesele securității naționale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, ocrotirii sănătății, etc. Prin urmare, într-o societate democratică, limitarea drepturilor poate să fie dispusă doar cu condiția că restrângerea urmărește un scop legitim.

Evoluția actuală a societății umane face ca interacțiunile dintre indivizi, dintre persoane și organizații, dintre sfera publică și sfera privată, dintre interesul public și interesul privat, să fie din ce în ce mai intense. Disputele permanente dintre dreptul la dezvoltare economică și dreptul de a trăi într-un mediu sănătos, generează conflicte de mediu. Dat fiind faptul că, conflictele de mediu sunt foarte complexe și dificil de examinat deoarece, implică un număr mare de părți și respectiv interese, considerăm necesar de a întreprinde la nivel de stat toate măsurile indispensabile în vederea prevenirii acestora. Astfel, una din măsuri ar fi implicarea timpurie a publicului la luarea deciziilor de mediu.

1.1 Particularitățile accesului la informație în materie de mediu

Fenomenul participării publicului la luarea deciziilor de mediu poate fi înțeles la justa sa valoare, doar prin prisma studierii particularităților dreptului accesului la informație de mediu.

Dreptul la informație include două componente: ***dreptul de a accesa informația*** deținută de instituțiile și organele publice, dar și ***obligatia pozitivă*** a organelor de a răspândi informația despre funcțiile și activitățile lor, precum și alte informații determinate de lege. În baza acestor argumente putem deduce că „obligatia care contrabalansează drepturile” este o „obligatie pozitivă”. Art. 10 al Convenției Europene [1] legitimează anumite ingerințe justificate într-o societate democratică și prevede un regim de autorizare pentru societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune. În ce privește comunicarea informațiilor, este vorba de obligații negative ale statului și ale instituțiilor sale. Ingerința autorităților în exercițiul dreptului la comunicare trebuie să respecte tripla condiție impusă de art. 10 alin. 2 din Convenția europeană: să fie prevăzută de lege, să vizeze unul din scopurile legitime (a căror listă, limitativă, este fixată de același paragraf), să fie necesară într-o societate democratică, adică proporțională, după standardele democrației, cu scopul legitim vizat. În ce privește aspectul de primire a informațiilor, adică ceea ce numim dreptul de

Participarea civilă în procese decizionale de mediu în contextul crizei ...

---

acces la informație ar însemna, obligațiile autorităților publice sunt atât negative, cât și pozitive: în anumite circumstanțe, pentru ca exercitarea acestui drept să fie efectivă, respectiv statul este obligat să adopte unele măsuri pozitive de protecție; în anumite cazuri, autoritățile trebuie să pună la dispoziția publicului (sau a unei persoane) anumite informații, în cazul cercetării date, a informației de mediu (a se vedea pct.3 , Hotărârea Guvernului nr. 1467 din 30.12.2016 ²⁹). Conform prevederilor art. 37 al Constituției RM „... statul garantează fiecărui om dreptul la accesul liber și la răspândirea informațiilor veridice privitor la starea mediului natural... ”, la fel acest drept este prevăzut și în art.3 pct. 6 al Convenției de la Arhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în materie de mediu [2] care stabilește că „prezenta convenție nu va cere nici o derogare de la drepturile existente privind accesul la informație ...”

Obligația autorității este stipulată în Constituție, alin. 2) Art. 34: „Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sânt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.” Prin urmare, statul, pe de o parte nu trebuie să îngreuească exercitarea liberă a accesului la informație, iar pe de altă parte, el este obligat să ofere informația corespunzătoare.

De altfel, un prim pas în vederea garantării participării publicului în procesul decizional îl constituie anume dreptul la accesul la informație de mediu. În baza informației primite, reprezentanții societății pot decide, dacă trebuie să se încadreze în anumite proceduri de adoptare a deciziilor sau să întreprindă măsuri pentru accesul la justiție ori nu există o atare necesitate. Prin urmare, accesul la informație este într-o legătură indispensabilă cu participarea publicului în procesul decizional și accesul la justiție.

Constituția Republicii Moldova nu se limitează la reglementarea dreptului general la informație, dar și prevede expres dreptul publicului la informație de mediu. Pe lângă prevederile constituționale, indicate mai sus, dreptul la informație în materie de mediu este consfințit și în alte acte legislative naționale, cum ar fi:

- a) Legea Republicii Moldova cu privire la resursele naturale nr. 1102 din 06.02.1997;
- b) Legea Republicii Moldova privind accesul la informație nr. 982 din 11.05.2000;
- c) Legea Republicii Moldova cu privire la apă potabilă nr. 272 din 10.02.

²⁹Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind accesul publicului la informația de mediu nr. 1467 din 30.12.2016 (în vigoare 24.07.2017) https://www.legis.md/cautare/getResult-s?doc_id=114423&lang=ro;

1999;

d) Legea Republicii Moldova privind protecția mediului înconjurător nr.1515 din 16.06.1993, etc.

Dreptul la informație de mediu este reglementat atât în legislația națională cât și în legislația internațională. Instrumentul juridic internațional care fuzionează obiectul de protecție a mediului cu drepturile omului și cu responsabilitățile autorităților publice este *Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului*, semnată la Aarhus, Danemarca, 23-25 iunie 1998. Convenția de la Aarhus este o convenție relativ nouă, care se fundamentează pe trei principii fundamentale: [3]

- 1) *Asigurarea accesului publicului la informațiile privind mediul pe care le dețin autoritățile publice.*
- 2) *Promovarea participării publicului la luarea deciziilor care privesc mediul.*
- 3) *Extinderea condițiilor de acces la justiție în probleme de mediu.*

Prin urmare, Convenția de la Aarhus acordă drepturi publice, și impune părților și autorităților publice, obligații privind accesul la informația de mediu, participarea publicului la luarea deciziilor de mediu și accesul la justiție în cazurile de mediu.

Un aspect important în ceea ce privește dreptul persoanei la informație rezidă în faptul că, persoana interesată poate solicita informație de la autoritatea de stat competentă fără a-și declara motivele care au generat interesul față de ea. La rândul său, autoritatea de stat este obligată sa-i ofere informația completă, în limba de stat sau în limba în care au fost elaborate documentele solicitate ținându-se cont de termenul prevăzut în legislația Republicii Moldova.

Cât privește termenul în care persoana trebuie să primească răspunsul la solicitarea sa, Convenția de la Aarhus prevede în art. 4 alin.2) că informația de mediu va fi făcută disponibilă în cel mai scurt timp și cel mai târziu la o luna după ce cererea a fost înaintată. Termenul de o lună poate fi prelungit până la două luni de la data solicitării, doar în cazul în care volumul și complexitatea informației justifică prelungirea acestei perioade. Legislația Republicii Moldova este și mai avantajoasă din acest punct de vedere. Astfel, conform legii cu privire la accesul la informație, toată informația, documentele solicitate vor fi puse la dispoziția solicitantului din momentul în care vor fi disponibile pentru a fi furnizate, dar nu mai târziu de 15 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii de acces la informație. Spre deosebire de Convenția de la Aarhus, legislația Republicii Moldova a prevăzut prelungirea termenului de furnizare a informației de către conducătorul instituției publice doar cu 5 zile lucrătoare. Motivele pentru

Participarea civilă în procese decizionale de mediu în contextul crizei ...

---

prelungirea termenului sunt indicate exhaustiv în legea cu privire la accesul la informație și anume:

- a) cererea se referă la un volum foarte mare de informații care necesită selectarea lor;
- b) sunt necesare consultații suplimentare pentru a satisface cererea.

Exercitarea dreptului de acces la informație poate fi supusă doar restricțiilor reglementate prin lege organică și care corespund necesităților:

- a) respectării drepturilor și reputației altei persoane;
- b) protecției securității naționale, ordinii publice, ocrotirii sănătății sau protecției moralei societății.

1.2 Particularitățile participării publicului în procesul decizional în materie de mediu

După cum a fost menționat mai devreme, participarea publicului nu se poate realiza în lipsa garantării accesului la informație de mediu. Implicarea populației la luarea deciziilor în domeniul mediului, reprezintă un interes relativ nou pentru instituțiile publice – internaționale, naționale și îndeosebi, locale. Deși la prima vedere, realizarea participării publicului pare a fi o procedură simplă, în practică se dovedește contrariul. Dificultatea antrenării publicului în procesul de adoptare a deciziilor care pot avea consecințe grave asupra mediului sau societății se datorează în primul rând indiferenței pe care o manifestă oamenii față de mediul înconjurător. De regulă, oamenii nici nu-și dau seama de avantajele participării în luarea deciziilor de mediu cum ar fi: prevenirea unor prejudicii grave mediului; realizarea accesului la informație de interes public; posibilitatea exprimării opiniei și influențarea deciziilor, etc.

Dacă e să analizăm cadrul legal al Republicii Moldova privind participarea publicului în procesul decizional de mediu evidențiem următoarele acte normative:

- a) Legea Nr. 239 din 13-11-2008 privind transparența în procesul decizional;
- b) Legea Nr. 86 din 29-05-2014 privind evaluarea impactului asupra mediului;
- c) Legea Nr. 851 din 29-05-1996 privind expertiza ecologică;
- d) Legea nr. 11 din 02.03.2017 privind evaluarea strategică de mediu;
- e) Hotărârea Guvernului despre aprobarea Regulamentului privind antrenarea publicului în elaborarea și adoptarea deciziilor de mediu nr. 72 din 25.01.2000;
- f) Hotărârea Guvernului Nr. 967 din 09-08-2016 cu privire la mecanismul

de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional.

g) Convenția de la Aarhus, din 25 iunie 1998, privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.346-XIV din 7 aprilie 1999, etc.

Potrivit regulamentului privind antrenarea publicului în elaborarea și adoptarea deciziilor de mediu, *”antrenarea publicului în procesul elaborării și adoptării deciziilor de mediu este actul social prin care, conform drepturilor și intereselor acordate, i se asigură dreptul și accesul la luarea deciziilor, la exprimarea opiniilor cu privire la adoptarea și realizarea proiectelor de acte legislative și a documentației de proiect privind obiectele și activitățile economice preconizate, ce influențează sau pot influența starea mediului înconjurător”*. Prin alte cuvinte, participarea publicului, într-o formă ideală ar însemna colaborarea publicului și al autorităților publice în procesul de luare a deciziilor ce ar putea avea un impact asupra mediului.

Pentru a înțelege esența dreptului publicului la luarea deciziilor de mediu este necesar de conturat principiile care stau la baza desfășurării eficiente a procesului de participare a publicului. Astfel, evidențiem următoarele principii:

1. *Antrenarea publicului la etapa inițială, la care există posibilitatea reală de a influența decizia adoptată*. Potrivit principiului dat, autoritățile statale au obligația de a crea toate condițiile necesare în vederea garantării posibilității publicului la participare în procesul decizional la o etapă timpurie. Încălcarea acestuia, are drept consecință perturbarea eficienței participării publicului la luarea deciziilor de mediu. În baza acelor cercetări și evaluări efectuate asupra asigurării transparenței decizionale în cadrul instituțiilor din sistemul de mediu după reforma administrativ centrală din anii 2018, la etapă inițială de regulă încălcări nu au fost identificate, cu excepția cazului când *la data de 24.07.2020 Ministerul Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului (în continuare MADRM) a plasat pe pagina web www.madrm.gov.md și www.particip.gov.md, la capitolul transparență decizională, proiectul Hotărârii de Guvern pentru aprobarea Regulamentului cu privire la folosința apelor subterane pentru irigarea culturilor horticoale, pretabilitatea solului și calitatea apelor pentru irigare, fără a respecta etapa inițială*. Trebuie să menționăm că în cazul evaluării strategice de mediu (art.5) [4] și evaluării impactului asupra mediului (art. 10) [5] etapa inițială este prezentă și prevede că inițiatorul, împreună cu autoritatea competentă (Agenția de Mediu și pentru evaluarea strategică de mediu – Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului).

Participarea civilă în procese decizionale de mediu în contextul crizei ...

---

2. *Rezonabilitatea termenelor prevăzute pentru participarea publicului.* Participarea publicului în probleme de mediu este un proces dificil care necesită resurse de timp. Din aceste considerente este necesar ca fiecare etapă să se realizeze într-un termen rezonabil, nici prea mult și nici prea puțin. Atunci când vorbim despre un termen rezonabil, durata acestuia se determină în dependență de câțiva factori:

- a) timpul indispensabil pentru ca publicul să recepționeze informația de bază;
- b) timpul necesar pentru a solicita informația suplimentară de la autoritățile de stat;
- c) termenul pentru ca publicul să se familiarizeze cu informația oferită de către autoritățile publice;
- d) timpul necesar pregătirilor pentru participare la audieri sau dezbateri publice.

3. *Asigurarea informării eficiente a publicului despre posibilitățile de participare.* Publicul trebuie să fie informat despre posibilitatea acestuia de a participa în procesul de luare a deciziilor de mediu. Informația trebuie să fie clară, să fie la timp oferită și să fie accesibilă publicului larg. Conform prevederilor Convenției de la Aarhus, art 6 alin. 2) informația trebuie să conțină următoarele date:

- a) activitatea propusă;
- b) natura deciziei posibile sau despre proiectul de decizie;
- c) autoritatea publică responsabilă de luarea deciziei;
- d) procedura inițiată, incluzând modul și momentul în care o asemenea informație poate fi furnizată, ca spre exemplu:
  - începutul procedurii;
  - oportunitățile de participare a publicului;
  - data și beneficiul oricărei audieri publice inițiate;
  - o indicație privind autoritatea publică de la care pot fi obținute informații relevante și la care a fost depozitată informația relevantă pentru examinare de către public;
  - o indicație asupra autorității publice relevante sau asupra oricărui organism oficial căruia îi pot fi adresate comentarii sau întrebări și asupra perioadei în care sunt primite aceste comentarii ori întrebări;
  - o indicație asupra tipului de informație de mediu relevantă, disponibilă pentru acțiunea propusă;
  - faptul că activitatea face obiectul unei proceduri naționale sau transfrontieră

de evaluare a impactului asupra mediului.

4. *Garantarea accesibilității informației depline, aplicate în procesul de adoptare a deciziilor.* Informația trebuie să fie completă și clară astfel încât publicul să-și poată expune părerea asupra situației și să fie abili pentru a-și manifesta voința. Aceste informații se vor referi la următoarele aspecte:

- a) locul și caracteristicile fizice și tehnice ale activității propuse;
- b) evaluarea reziduurilor și emisiilor probabile;
- c) consecințele esențiale ale activității de mediu propuse;
- d) măsurile luate, pentru prevenirea și/sau reducerea efectelor, inclusiv emisiilor.
- e) prezentare sumară, dar nu tehnică, a celor menționate mai sus;
- f) o schiță a principalelor alternative studiate de solicitant.

5. *Asigurarea posibilității prezentării obiecțiilor.* Participarea publicului la luarea deciziilor ce pot avea un impact asupra mediului presupune posibilitatea acestora de a-și expune părerea proprie și de a-și prezenta obiecțiile, sugestiile, comentariile, etc.

6. *Elaborarea și fundamentarea deciziilor de către autoritățile de stat în baza comentariilor parvenite din partea publicului interesat.* Autoritățile publice sunt obligate să ia în calcul opinia și obiecțiile participanților, în caz contrar se neglijează esența întregului proces de participare a publicului.

7. *Informarea publicului cu privire la decizia finală.* Una din obligațiile autorităților de stat este de a anunța publicul despre decizia finală. Este foarte important ca această decizie să fie motivată, argumentată și fundamentată.

Este esențial de conștientizat faptul că participarea publicului nu garantează că toată lumea va fi mulțumită de decizia luată de către autoritățile publice, deoarece în procesul decizional vor lua parte diferite grupuri de oameni cu priorități și preocupări diferite. Dar implicarea publicului la un stadiu incipient, în procesul de luare a deciziilor, precum și găsirea unor modalități pentru ca opiniile acestora să fie auzite și luate în considerare, ajută la încheierea consensului dintre autoritățile de stat și public.

Actele normative menționate mai sus recurg la noțiunea de **public**, adică una sau mai multe persoane fizice sau juridice, precum și asociațiile, organizațiile sau grupurile constituite de acestea în conformitate cu legislația sau practica națională; **publicul interesat**, deci public afectat sau care ar putea fi afectat ori care este interesat de procedurile de adoptare a deciziilor în domeniul mediului. Din ambele noțiuni se specifică organizațiile neguvernamentale care promovează protecția mediului. Atât Convenția de la Arhus, cât și celelalte acte normative

Participarea civilă în procese decizionale de mediu în contextul crizei ...

---

operează cu această noțiune. Conform Convenția de la Aarhus, se așteaptă ca persoanele și organizațiile societății civile să contribuie la aplicarea legislației de mediu și la protecția drepturilor fiecărei persoane prezente și generațiile viitoare să trăiască într-un mediu adecvat sănătății și bunăstării lor, aducând acțiuni de interes public în fața instanței. Argumente specifice pentru accesul la justiție au fost expuse în contextul legislației de mediu: problemele de mediu afectează multe persoane, sunt complexe din punct de vedere tehnic și pot fi rezolvate numai prin cooperarea tuturor.

Un criteriu care-l aplică Convenția de la Aarhus și este obligatoriu în examinarea cauzelor de mediu ține de **Locus standi**. Profesorul american *J. Bonine* argumentează că **Locus standi** poate fi aplicat în corespundere cu următoarele interpretări:

- *Actio popularis*;
- *Capacitatea de exercițiu a organizației societății civile*;
- *Locus standi în caz de interes suficient*;
- *Locus standi în cazul existenței unui interes legal*. [6, p.34]

Actio popularis. Autorizează pe orice persoană să acționeze în instanță împotriva guvernului dacă acesta încalcă legislația. Acest fapt nu este prevăzut de *Convenția de la Aarhus*, dar, după părerea noastră, el corespunde întru totul spiritului acesteia. Ca rezultat al studiilor efectuate de savanții *Csaba Kiss*, *Marta Struminska* și colegii [7, p.64], *actio popularis* este foarte des întâlnită în legislația țărilor din Uniunea Europeană (Italia, Olanda, Germania etc.)

Dorim să menționăm că organizațiile societății civile pot acționa în instanțe dacă întrunesc următoarele criterii: (1) acționează conform cu scopurile organizației neguvernamentale; (2) interesele sunt grupate în acțiune; (3) interesele în cadrul procesului cad sub incidența drepturilor civile. Asociațiile societății civile pot acționa în contenciosul administrativ de sine stătător, fără reprezentant, acestea fiind în special cazurile de contestare a unui act normativ, în timp ce în cauzele civile, atunci când există un prejudiciu – doar prin intermediul reprezentantului.

Capacitatea de exercițiu a Asociațiilor societății civile.

Următoarea interpretare poate fi numită și *locus standi a asociației societății civile*. Conform acestui model, Asociațiile societății civile, prin lege, le este recunoscut dreptul de a acționa în instanță fără a demonstra interesul personal sau influență exercitată asupra luării deciziei de mediu. În viziunea noastră, acest model mai poate include și faptul că organele de stat trebuie să întocmească și să

mențină lista Asociațiilor societății civile cărora li se atribuie instantaneu *locus standi*. Elveția a fost prima țară care, încă în 1966, prin *Legea cu privire la protecția mediului și populației* (art. 12), a decis că „orice Asociațiile societății civile de mediu poate ataca în Curtea Supremă toate deciziile administrative”. Art. 55 al aceleiași legi prevede că Asociațiile societății civile, pentru a realiza *locus standi*, trebuie să îndeplinească condiția de a fi înregistrate cu 10 ani înainte de sesizarea Curții Supreme, menționează *Cebers Fuhr* [8, p.89]

Locus standi în caz de interes suficient.

Al treilea model este oferit celor care pretind că au fost victime ale încălcării invocate. E necesar să înțelegem ce înseamnă *interes suficient pentru* Asociațiile societății civile și este evident că acest interes este mai larg și se deosebește de interesul „proprietarului”, care este mai îngust. La această întrebare ne dă răspuns art. 3 alin. (4) al *Convenției de la Arhus*, unde interesul unei Asociații a societății civile este explicat ca preocuparea sa față de protecția mediului, cu precizarea ca legislația națională să nu prevadă alte obligații sociale pentru organizația neguvernamentală respectivă. Protecția mediului înconjurător este un interes general, iar Asociațiile societății civile reprezintă acel punct de vedere, care coincide cu preocuparea grupurilor interesate (a societății civile) în protecția mediului. Cu siguranță, acest aspect se referă la contestarea deciziilor emise de autoritățile publice.

Locus standi în cazul existenței unui interes legal.

Este aplicat pentru cei care au un interes economic sau asemănător. Aceasta este una din cele mai vechi tratări a conceptului de *locus standi*. Respectiv, în cadrul acestui model sunt admise spre a acționa în instanță numai persoanele care au un interes economic, pe când cele care au un interes non-economic, adică tind spre supremația legii, nu cad sub incidența acestui criteriu. În plus, acest criteriu nu admite ca Asociațiile societății civile să acționeze în numele persoanelor fizice care au calitatea de *locus standi*.

În cazul dat, în procedura administrativă a republicii (art. 20) [9], pentru contestarea unui act emis de autoritate publică poate fi aplicat *locus standi* de către orice persoană fizică sau juridică care va putea demonstra” se încalcă un drept legitim sau o libertate stabilită prin lege”. În opinia noastră, instanțele trebuie să admită astfel de cereri, interpretând mai larg *locus standi* în cauzele ecologice, de exemplu o persoană fizică ar avea un „interes legal” atunci când ar avea „anumite legături teritoriale cu locația” unde a fost cauzat un prejudiciu ecologic, respectiv, în astfel de cazuri, reclamantului i-ar fi recunoscută capacitatea procesuală. O astfel de interpretare ar permite ca subiecții să aducă argumente indirecte și

potențiale, nu personale și deja îndeplinite.

2. Garantarea drepturilor civile în materie de mediu în contextul crizei provocate de COVID-19

Pe parcursul anului 2020, mulți dintre noi am fost în postura „*martorilor oculari*” care au urmărit procesul intens de luare a deciziilor și de întreprindere a unui număr extins de măsuri în lupta împotriva Coronavirusului, care reprezintă o amenințare la adresa sănătății globale. Este important de evidențiat faptul că deciziile fără de precedent atât la nivel național cât și la nivel internațional au fost luate într-un termen foarte scurt, fără a fi respectate procedeele democratice prevăzute în legislație. Astfel, situația de criză generată de Covid-19, a condiționat apariția unui număr larg de restricții dintre care enumerăm următoarele:

- interzicerea ședințelor și audierilor publice;
- restricționarea dreptului la libera circulație a persoanelor în interiorul frontierelor naționale și în afara acestora;
- monitorizarea deplasării oamenilor cu aplicarea măsurilor coercitive în caz de necesitate;
- limitarea accesului la asistență medicală doar pentru situații de urgență;
- dezinformarea în masă a populației;
- înzestrarea autorităților publice cu competențe excepționale, etc.

Deși, se preconizează ca aceste măsuri să fie limitate în timp, există riscul ca unele să rămână sau să fie reactivate într-o etapă ulterioară, punând în pericol cea mai fragilă democrație.

2.1 Accesibilitatea informației de mediu în contextul crizei generate de Covid-19

Dreptul la un mediu sănătos rămâne a fi unul din drepturile prioritare al omenirii, care nu poate fi realizat, decât prin intermediul accesului liber la informație în materie de mediu și participare în procesele decizionale de mediu. Astfel, pentru a realiza dreptul la un mediu înconjurător sănătos și neprimejdios, populația trebuie să aibă acces liber la informație de mediu.

Din păcate, în contextul declanșării pandemiei de Covid-19, vulnerabilitatea drepturile civile a crescut în mod considerabil. Totuși, nu putem să nu remarcăm tendința pozitivă al unor state de a garanta accesibilitatea informației de mediu prin intermediul instrumentelor electronice. Un exemplu în acest sens îl poate servi statul Illinois, a cărui guvernator J. B. Pritzker a emis *Ordinul executiv 2020-07*[10], care pe durata proclamației guvernamentale a situației de urgență,

a fost suspendată executarea cerinței legale privind prezența fizică la ședință a membrilor unei autorități publice. Totodată, prin acest ordin, autoritățile publice au fost încurajate să ofere acces video, audio sau telefonic la ședințe pentru a se asigura că membrii publicului pot monitoriza reuniunile. De asemenea, autoritățile de stat, au fost stimulate să își actualizeze site-urile web și rețelele de socializare pentru a ține publicul la curent cu orice modificări ale programului de ședințe sau a formatului reuniunilor în contextul pandemiei Covid-19. O abordare similară a fost folosită și de către guvernul Republicii Moldova. Astfel, în perioada în care pe teritoriul Republicii Moldova a fost declarată situație de urgență, în vederea asigurării securității și sănătății umane, precum și limitării răspândirii infecției cu Coronavirus de tip Covid-19, activitățile autorităților administrative centrale și locale au fost ajustate fiind sistate relațiile directe cu publicul, optându-se pentru comunicare la distanță, prin **telefon** sau **poșta electronică**, cu diseminarea informației pe site-urile web oficiale ale autorităților de stat.

Remarcăm faptul că, Convenția de la Aarhus ține cont de evoluțiile înregistrate în domeniul tehnologiei informației, și atrage atenție la avantajele transferării informațiilor de mediu prin internet. Prin urmare, potrivit Convenției de la Aarhus, articolul 5 alin. (3) fiecare parte la Convenție se asigură că „informațiile de mediu devin disponibile progresiv în baze de date electronice care sunt ușor de accesat de către public prin rețele publice de telecomunicații.” Totodată, Convenția de la Aarhus stabilește tipul informațiilor de mediu care ar putea fi accesibile în formă electronică:

- a) rapoarte privind starea mediului;
- b) texte de legislație privind mediul sau cu referire la mediu;
- c) după caz, politici, planuri și programe privind mediul sau cu referire la mediu, precum și acorduri de mediu
- d) alte informații, în măsura în care disponibilitatea acestora în această formă facilitează aplicarea legislației interne de punere în aplicare a prezentei convenții, cu condiția ca informațiile respective să fie deja disponibile în format electronic.

Cu siguranță, datorită modificărilor tehnologiei informaționale, are loc revoluționarea modului în care autoritățile publice creează, stochează și diseminează informațiile publice. Avantajele mijloacelor electronice de stocare și preluare a informațiilor de mediu rezidă în posibilitatea accesului instant la informații de mediu din întreaga lume prin internet. Acest fapt contribuie în mod direct la consolidarea capacităților autorităților publice de a prelucra și utiliza

informații și de a se implica în participarea publică în mediul online. Cu cât mai multă informație este furnizată în mod activ, cu atât mai puține solicitări parvin din partea publicului, ceea ce înseamnă că autoritățile publice nu vor risipi timp pentru verificarea și prelucrarea cererilor. Totodată, diseminarea informației în mod activ facilitează publicul în ceea ce privește accesul la informație, acesta nefiind nevoit să depună solicitări. Pe lângă toate, furnizarea activă a informației contribuie la creșterea prestigiului autorităților publice în fața societății. Atragem atenție că în perioada instituirii restricțiilor și trecerea la „activități la distanță” volumul și categoria de informație de mediu plasată pe paginile oficiale a autorităților publice nu s-a mărit, ba în unele cazuri erau plaste cu întârziere. Trebuie de menționat că la nivel local, majoritatea autorităților publice locale nu au o pagina web, folosind doar rețelele de socializare prin intermediul cărora informează localnicii despre acțiunile/măsurile realizate, mai puțin în discutarea și luarea deciziilor.

2.2. Exercițarea dreptului la participare în procesul decizional de mediu în contextul crizei provocate de Covid-19

Participarea publicului în procesul decizional pe de o parte este un drept esențial care contribuie la asigurarea democrației, iar pe de altă parte este un proces complex, care presupune întrunirea unui șir larg de condiții și reguli reglementate de lege. Procesul de antrenare a publicului la luarea deciziilor se complică și mai mult în situațiile excepționale stabilite la nivel național și cu atât mai mult la nivel mondial cum ar fi cea declanșată de Coronavirus (Covid-19). Majoritatea guvernelor au răspuns la pandemia bolii coronavirus prin declararea stării de urgență și prin adoptarea a numeroase măsuri de combatere a răspândirii virusului. Deși, necesitatea aplicării măsurilor de combatere a pandemiei de Covid-19 este justificată, totuși identificăm faptul că, aceste restricții au afectat profund drepturile civile ale omului, unul dintre care vizează posibilitatea participării publicului în procesul decizional.

În această perioadă de criză, cetățenii își doresc mai mult ca oricând să poată participa la luarea deciziilor, deoarece multe dintre deciziile luate la nivel de stat, îi afectează în mod direct și personal. Mai mult ca atât, ținând cont de faptul că dreptul la libera circulație a persoanelor a fost îngrădit, iar distanțarea socială împiedică utilizarea instrumentelor obișnuite de comunicare, cum ar fi conferințele de presă sau ședințele publice, statul trebuie să acorde o atenție deosebită nevoilor populației și să creeze acele mecanisme eficiente pentru garantarea exprimării „vocii *poporului*”. Totodată, ținem să menționăm că prin crearea și garantarea de către autoritățile statale a participării civice la diferite

etape ale procesului de luare a deciziilor, statul ar putea, de asemenea, ușura anxietatea cetățenilor, oferindu-le un sentiment mai mare de control asupra circumstanțelor care le afectează viața.

În pofida celor menționate mai devreme, observăm că în contextul situației de urgență și a restricțiilor impuse de criza declanșată de Covid-19, statele acționează în mod diferit în ceea ce vizează garantarea dreptului omului de a participa la procese decizionale. Astfel, pe când unele guverne optează pentru audieri și ședințe publice online, dispunând modificarea cadrului legislativ privind modalitățile și condițiile de desfășurarea a audierilor și ședințelor publice, altele din contra limitează drepturile publice civile. Astfel, spre exemplu în Noua Zeelandă, un grup de organizații neguvernamentale de mediu [11] și-a exprimat îngrijorarea că Guvernul folosește Covid-19 ca scuză pentru a limita participarea publicului la luarea deciziilor. În acest context, ei au solicitat guvernului „să consolideze participarea publicului prin aderarea la Convenția Aarhus”. În Slovenia, asociațiile obștești au solicitat Curții Constituționale [12] să examineze legalitatea impunerii unor standarde mai stricte pentru participarea ONG-urilor la procedurile de eliberare al autorizațiilor pentru construcții, care au fost introduse odată cu stabilirea măsurilor pentru combaterea coronavirusului. ONG-urile susțin că noile amendamente împiedica majoritatea ONG-urilor să participe „de facto” la procesul decizional, ceea ce constituie o încălcare gravă a Constituției slovene, legislației Uniunii Europene și Convenției de la Aarhus.

În Republica Moldova au fost identificate cazuri când Autoritățile publice locale prin decizii unilaterale de interpretare a Deciziei Comisiei Naționale Extraordinară de Sănătate Publică au refuzat în organizarea audierilor publice sau adunărilor generale a satelor cu respectarea cerințelor stabilite de Comisie (ședințe în aer liber, până la 50 de participanți cu respectarea distanței sociale și măsurilor de protecție individuală) din motiv că Deciziile puse în discuții nu erau în interesul acestora.

În procesul de cercetare nu au fost identificate careva acte normative emise la nivel de Autoritate publică centrală prin care s-ar stabili procedura de implicare și consultare a publicului online.

2.3 Experiența statelor străine în aplicarea sistemelor digitale privind participarea publicului în procesul decizional

După cum am menționat mai devreme, în interesul menținerii activității administrației centrale și locale în contextul crizei provocate de Covid-19, multe state sunt acum în proces de trecere la ședințe publice, inclusiv audieri publice, la teleconferințe în format virtual sau la distanță. Deși, tendința de aplicare a

Participarea civilă în procese decizionale de mediu în contextul crizei ...

---

platformelor digitale în procesul de informare și antrenare a publicului la luarea deciziilor este una relativ nouă pentru noi, unele țări investesc de ceva timp în acest sens.

Unul dintre cele mai *elocvente exemple* timpurii de facilitare a participării civile prin intermediul tehnologiilor online a fost realizat cu succes în orașul Lakewood, Colorado, SUA. Astfel, în anul 2017 a fost lansată platforma online, *LakewoodSpeaks.org*. [13] Aceasta permite cetățenilor să participe la audierile Comisiei de planificare a orașului cu două săptămâni înainte de întâlnirea live. Cetățenii pot revizui prezentările și documentele, pot pune întrebări personalului și solicitanților de proiect și pot comenta acțiunile propuse, toate în timpul lor și în ritmul propriu, cu același nivel de experiență și impact ca și participarea la întâlnirile live. În 2020, utilizarea platformei a sporit participarea cu peste 800%, inclusiv a persoanelor rămase în afara procesului tradițional de audiere publică.

Pe de altă parte, evidențiem faptul că de la începutul pandemiei Covid-19, alegerile și referendumurile din numeroase țări au fost în mare parte suspendate/amânate. Teoretic, țările ar putea opta pentru realizarea alegerilor și referendumurilor prin intermediul tehnologiilor online. Însă, în practică se dovedește că votul prin intermediul tehnologiilor informaționale nu este o sarcină simplă și necesită respectarea unui șir de condiții:

- a) votarea și numărătoarea voturilor trebuie să aibă loc în conformitate cu legislația în vigoare, care trebuie să le prevadă în mod explicit;
- b) este necesar de prevăzut acele mecanisme capabile să păstreze secretului votării (anonimitatea);
- c) excluderea oricărei posibilități de falsificare a voturilor;
- d) limitarea posibilităților de vot potrivit principiului” *o persoană- un singur vot*”;
- e) instituirea unui mecanism eficient de control al rezultatelor alegerilor;
- f) grad înalt de conectivitate la internet a cetățenilor, etc.

Cu toate acestea cunoaștem deja multe sisteme de votare digitală. Astfel, în câteva țări precum Austria, Australia, Canada, Estonia, Franța, Germania, Japonia și Elveția, există prevederi legislative pentru votul electronic, fără prezență personală, de la distanță. Deși mai multe țări din Uniunea Europeană au testat diferite proiecte de vot electronic, Estonia este în prezent singurul membru UE care folosește această procedură pe scară largă. Mai mult ca atât, Estonia este probabil singura țară din lume în care 99% din serviciile publice sunt disponibile online 24/7. E-servicii sunt imposibile numai pentru căsătorii,

divorțuri și tranzacții imobiliare. Datorită unui ecosistem digital sigur, comod și flexibil, Estonia a atins un nivel fără precedent de transparență în ceea ce privește guvernanta și a construit o largă încredere în societatea sa digitală. [14]

În lumina circumstanțelor actuale, Estonia poate fi privit ca un model de încurajare și furnizare a unui mecanism de participare publică la distanță.

3. Condițiile și particularitățile desfășurării ședințelor/audierilor publice online

Este incontestabil faptul că Coronavirusul, forțează acea mișcare rapidă către metodele de luare a deciziilor online, accelerând un proces care anterior a fost prognozat să dureze ani de zile. În această perioadă de distanțare fizică și socială, tehnologia civică este privită de multe țări drept un mecanism de garanție a democrației de stat. Astfel, pe măsură ce criza provocată de Covid-19 înaintează, autoritățile de stat sunt puse în situația de a utiliza instrumente și soluții tehnologice pentru a-i angaja pe cetățeni în procesul decizional și a asigura transparența decizională.

Atragem atenția asupra faptului că legiferarea posibilității desfășurării audierilor și ședințelor publice prin intermediul instrumentelor digitale nu garantează eficacitatea procesului în sine. În vederea integrării cu succes a mecanismului în cauză, este necesar de stabilit condițiile de desfășurare a procesului audierilor publice online precum și a particularităților acestora. Identificarea celor mai bune practici privind audiere și participarea publică distanțată în perioada de pandemie, nu este o sarcină ușoară. Este posibil ca metodele și mijloacele care ar putea funcționa pentru o autoritate sau agenție publică să nu funcționeze pentru alta. Este vădit faptul că instrumentele alese și modul în care sunt acestea operate vor contribui în mod semnificativ la utilizarea aplicațiilor digitale pe termen lung. În acest sens, DLA *Pipe* [15], propune un șir de considerații pentru implementarea proceselor de consultare și participare publică la distanță:

3.1 Selectarea unei platforme virtuale

Numărul tot mai mare de noi instrumente de comunicare digitală și de platforme deschise și de colaborare a creat un nou mod de comunicare, de dezbateră și de participare socială la viața publică, depășind monopolul mijloacelor de comunicare în masă tradiționale. Există o varietate de web-platforme disponibile pentru utilizare în contextul desfășurării unei ședințe publice. Zoom, Microsoft Teams, WebEx, Skype și Facebook Live, printre alți furnizori, oferă platforme pentru prezentarea în timp real, colaborare și schimbul bidirecțional de informații (de ex. *Comisia Planului de la Chicago, de exemplu,*

a găzduit o audiere publică virtuală prin WebEx în aprilie 16, 2020. Petiționarii și comisarii au participa de la distanță. Membrii publicului au fost încurajați să prezinte comentarii publice înainte de reuniune prin e-mail.)

3.2 Notificare publică

Notificarea publică a datelor privind platforma pentru audierea publică, data desfășurării ședințelor publice online ar trebui să fie publicată pe situ-rile oficiale ale autorităților de stat. Anunțurile publice ar trebui să specifice modul în care membrii publicului pot urmări sau asculta reuniunile în timp real și ar trebui să instruiască publicul cu privire la modul de accesare a conferinței web sau la modul de participare prin apelare, precum și posibilitățile de a transmite comentarii publice.

3.3 Diseminarea materialelor înainte de desfășurarea audierilor publice

Autoritățile administrative sunt încurajate să pună la dispoziția publicului interesat materiale informative relevante înainte de orice reuniune (prin mijloace electronice). Scopul acestei precondiții este de a crea publicului interesat posibilitatea de a se familiariza cu conținutul informațiilor și de înainta comentarii scrise înaintea desfășurării audierii publice online.

3.4 Particularitățile procedurale

Autoritățile administrative ar trebui să elaboreze un ghid cu inserarea regulilor de bază pentru participarea publicului în procesul decizional de la distanță. Regulamentul dat trebuie să fie accesibil personalului, funcționarilor publici, petiționarilor și membrilor publicului înainte de audiere. Totodată, funcționarii publici ar trebui să aibă în vedere urmărirea unui scenariu care să fie utilizat în timpul audierilor publice. În cazul în care este posibil, reuniunile organizate prin videoconferință ar trebui să ofere, de asemenea, o opțiune de *call-in*. Această opțiune presupune posibilitatea persoanelor fără computere sau internet să participe la audierile publice. Persoanele care înaintează propuneri, comentarii, întrebări, ar trebui să se identifice de fiecare dată când vorbesc, astfel încât participanții care participă la telefon să poată identifica sursa comentariilor, întrebărilor sau deciziilor. Toate voturile ar trebui să fie luate prin apel nominal. Autoritățile care dispun de norme procedurale existente privind voturile prin procură ar trebui să examineze dacă aceste norme ar trebui modificate pentru a permite votul la distanță.

În limita posibilităților, audierile publice ar trebui să fie înregistrate utilizând funcția de înregistrare a platformei de conferințe web și ar trebui să fie puse la dispoziția publicului cât mai curând posibil după reuniune. Participanții ar trebui să fie informați cu privire la faptul că întâlnirea este înregistrată (*de ex.*

în Austin, Texas, comentatorii trebuie să se înregistreze din timp (până la prânz cu o zi înainte de întâlnire).

3.5 Comentariile publicului interesat

Comentariile publicului trebuie solicitate prin e-mail sau prin alte mijloace la distanță înainte de audiere. Membrii publicului pot avea, de asemenea, permisiunea de a comenta prin intermediul e-mailului sau prin *chatul* videoconferinței. Un aspect important ține de înregistrarea anticipată a participanților pentru a asigura un timp adecvat pentru expunerea tuturor comentariilor/opiniilor. Reprezentanții publicului interesat trebuie să dispună de posibilitatea de a prezenta electronic materiale sau mijloace vizuale relevante înainte de desfășurarea audierilor publice. (de ex. *Odată înregistrați, cei care doresc să facă comentarii publice vor primi un e-mail sau un apel telefonic cu un număr de telefon pentru a apela la întâlnirea publică. Vorbitorii trebuie să sune cu 30 de minute înainte de ora începerii ședințelor publice.*)

3.6 Anticiparea dificultăților tehnice

Autoritățile sunt încurajate să prevadă și să prevină posibilele dificultăți tehnice. Audierile/ședințele publice la distanță implică participarea diferitor persoane, inclusiv a moderatorilor, prezentatorilor, tehnicienilor IT care se ocupa de platforma-web, persoanelor responsabile de colectarea și sortarea întrebărilor/comentariilor/propunerilor on-line, etc. De asemenea, se recomandă elaborarea unui plan de urgență pentru lichidarea potențialelor dificultăți tehnice. Atunci când apar dificultăți tehnice, un astfel de plan poate permite continuarea sau reprogramarea audierilor publice.

Analizând particularitățile desfășurării unei ședințe/audieri publice în mediul online, ne convingem de faptul că realizarea acesteia necesită foarte multe resurse de ordin financiar, uman și nu în ultimul rând de resurse de timp pentru adaptare.

4. Oportunitățile majore și riscurile potențiale ale democrației electronice

Potențialul noilor tehnologii digitale privind asigurarea proceselor de participare a cetățenilor la sistemul democratic este indispensabil. Atunci când vorbim de democrație digitală (e-democrație) ne referim la toate aspectele participării cetățenilor în cadrul proceselor politice și, în special, la cele trei forme de interacțiune între guvern și cetățeni:

- a) informarea digitală;
- b) consultarea digitală;
- c) luarea deciziilor la nivel digital.

Participarea civilă în procese decizionale de mediu în contextul crizei ...

Sistemul participării civice online presupune un șir de beneficii cum ar fi:

- 1) diminuarea dezinteresului publicului față de instituțiile politice;
- 2) creșterea nivelului de încredere în autoritățile publice;
- 3) stimularea creșterii economice și eficiența sectorului public;
- 4) promovarea comunicării, a dialogului, a sensibilizării publicului;
- 5) consolidarea mecanismelor de supraveghere democratică;
- 6) reducerea distanței dintre populație și procesele decizionale;
- 7) facilitarea accesului la informații;
- 8) asigurarea participării la mediul digital a persoanelor de toate vârstele;
- 9) promovarea responsabilității, transparenței și bunei guvernante în administrația publică, etc.

Este necesar de conștientizat faptul că, în vederea asigurării participării publicului interesat la procesul decizional democratic prin intermediul instrumentelor digitale este nevoie, pe de o parte, să se creeze un cadru legal eficient, care să garanteze dreptul la viața privată, libertatea de exprimare și accesul la informații independente și pe de altă parte, să se realizeze investițiile necesare pentru a permite cetățenilor să aibă acces la mijloace de comunicare adecvate și să dobândească abilități și competențe corespunzătoare în domeniul digital asigurând, astfel, accesul egal și deschis al populației la infrastructura tehnică. [16]

Aplicarea și utilizarea activă a instrumentelor de e-democrație implică diverse riscuri, cele mai mari țin de:

1) *Decalajul digital*: accesul la internet precum și la tehnologiile digitale reprezintă o condiție necesară pentru antrenarea publicului interesat în procese decizionale. Din păcate nu toate persoanele dispun de aceste posibilități tehnice pentru utilizarea internetului care implică resurse financiare („*analfabetism digital*”) cât și de cunoștințe și abilități în domeniul digital și al mijloacelor de comunicare în masă. Mai mult ca atât, există încă zone care nu dispun de acces la internet, ceea ce îngreșește fizic posibilitatea publicului interesat de acces la ședințe/audieri publice desfășurate în mediul online.

2) *Protecția vieții private și a datelor cu caracter personal*: dat fiind faptul că securitatea absolută a datelor cu caracter personal este imposibilă, va exista întotdeauna posibilitatea subminării protecției vieții private.

Potrivit *avizului Comisiei Europene pentru Cultură și Educație referitor la*

e-democrația în Uniunea Europeană, provocările în materie de securitate pe care le implică instrumentele de e-democrație ar trebui abordate în mod rezonabil și proporțional, prin intermediul unor mecanisme de control transparente, sigure și partajate, concepute după modelul măsurilor preventive care sunt deja necesare în mediul offline, cu referire specială la necesitatea de a preveni fraudele electorale și manipularea rezultatelor votului online, precum și la nevoia de a respecta dreptul la viață privată al cetățenilor și de a asigura protecția datelor lor personale împotriva acțiunilor abuzive, a softurilor terțe de supraveghere și a altor interferențe.

5. Concluzii

Dreptul la acces la informație de mediu și dreptul la participare în procesul decizional sunt strâns legate între ele, astfel nu putem vorbi despre participarea publicului la luarea deciziilor de mediu în lipsa deținerii unei informații, deoarece doar în baza informației primite, persoana este liberă de a decide dacă dorește să participe în procedura de adoptare a deciziei sau să ia măsuri pentru exercitarea accesului la justiție.

Într-o societate democratică, păstrarea în secret a informațiilor despre mediul înconjurător și impactul activităților asupra mediului este inadmisibil. Oamenii trebuie să aibă dreptul de acces la informații despre mediul înconjurător. Convenția de la Aarhus oferă oamenilor acest drept. Aceasta stabilește un drept general de acces la informații cu privire la mediul în care informațiile pot fi refuzate doar în anumite circumstanțe. Aceasta subliniază necesitatea de a garanta un acces ușor și interzice discriminarea între cereri de informații pe motiv de cetățenie, naționalitate, sex, vârstă sau locul de reședință. Furnizarea de informații la cerere este vitală, dar la fel de important este colectarea și publicarea de informații într-o formă care este ușor de accesat de către populație.

Totodată, spiritul Convenției este de a implica publicul în procesul de luare a deciziilor ori de câte ori este posibil. Procesul de luare a deciziilor ar trebui să fie deschis pentru toată lumea, astfel încât orice persoană interesată să poată participa. Rolul de participare a publicului este de a permite persoanelor interesate să-și exprime opiniile lor și de a influența decizia finală. În practică, uneori, se întâmplă ca deciziile luate de către autoritățile publice să nu satisfacă interesele și așteptările fiecărei persoane, însă corespund interesului general al comunității largi. Deși la prima vedere ar părea că interesele unor persoane sunt neglijate, dimpotrivă, acest lucru este justificat, deoarece în procesul de luare a deciziilor de mediu participă un număr larg de persoane cu viziuni, concepte și propuneri diferite, iar scopul implicării publicului este de a ajunge la un consens și de a

Participarea civilă în procese decizionale de mediu în contextul crizei ...

---

satisface interesul general al comunității în detrimentul interesului individual.

Ținând cont de faptul că Covid-19 provoacă perturbări majore în întreaga lume, iar pandemia continuă să afecteze multe aspecte din viața noastră de zi cu zi, aceasta în cele din urmă va impune, fără îndoială, reamenajarea societății noastre și revizuirea unor procese inclusiv al celui de participare online a publicului interesat în procesul decizional. Unii privesc perioada respectivă ca o fază de trecere rapidă a democrației digitale la scară largă. Într-adevăr, acum fiind impuși de situația creată putem testa și adapta instrumente și metode inovatoare în vederea implicării publicului în procesul decizional. Mai mult ca atât, experiența statelor străine în utilizarea sporită a mijloacelor online de către autoritățile publice, înregistrează o creștere semnificativă a comentariilor și răspunsurilor parvenite din partea publicului în procesul consultărilor publice. Cu toate acestea, ținem să menționăm că nu „*cantitatea*” este cea care contează, dar „*calitatea*”. Aici ne referim la „*ce spune publicul?*” și, mai important, „*de ce?*”. Iar în acest sens este necesar de creat nu doar un cadrul legislativ dar și mecanisme de asigurare a dreptului omului la participare în procesul decizional eficiente și potrivite, ținând cont de capacitățile și condițiile socio-economice ale țării.

Referințe bibliografice:

1. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, 04 noiembrie 1950, Roma, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298 – XIII din 24.07.1997, // „Tratate internaționale”, 1998, vol. I, p. 341, în vigoare pentru Republica Moldova din 12 septembrie 1997.

2. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind accesul publicului la informația de mediu nr. 1467 din 30.12.2016 (în vigoare 24.07.2017) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114423&lang=ro;

3. Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului, semnată la Arhus, Danemarca, la 25 iunie 1998, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 346 din 07.04.99, Monitorul Oficial al R.M., nr 39 din 22.04.99;

4. Legea privind evaluarea strategică de mediu, nr. 11 din 02.03.2017 (în vigoare 07.04.2018) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=98607&lang=ro

5. Legea privind evaluarea impactului asupra mediului nr. 86 din 29.05.2014 (în vigoare 04.01.2015) <https://www.legis.md/cautare/getResults?doc>

[id=21797&lang=ro](#)

6. Bonine J. Assistance mechanisms and costs, Raport prezentat la ședința Grupului de inițiativă în acces la justiție pe lângă Secretariatul Convenției de la Arhus, 16-17 februarie 2006, Geneva, p.34;
7. Kiss Csaba, Poltimae Helen, Struminska Marta, Ewing Michael. Environmental Democracy, - European Regional Report, p. 64;
8. Fuhr, Gebers, Ormond & ROLLER. Legal standing for environmental associations in the European Union, Editura Robinson & Dunkley, Chancery, 1995, p.89;
9. Codul Administrativ al RM nr. 116 din 19.07.2018 (în vigoare 01.04.2019);

a. Resurse Web

10. <https://www.jdsupra.com/legalnews/illinois-governor-extends-covid-19-stay-50422/>, accesat la data 07.06.2020;
11. <http://www.voxy.co.nz/politics/5/364006>, accesat la 26.06.2020
12. <https://english.sta.si/2760643/ngos-challenge-first-anti-coronavirus-mega-law-at-top-court>, accesat la 27.06.2020
13. <https://lakewoodspeaks.org/>, accesat la 06.06.2020
14. <https://e-estonia.com/solutions/e-governance/i-voting/>
15. <https://www.dlapiper.com/en/bahrain/insights/publications/2020/04/public-legislative-processes-and-public-meetings-during-the-time-of-covid-19/>, accesat la data 07.06.2020.
16. Aviz al comisiei pentru cultură și educație (14.10.2016) destinat Comisiei pentru afaceri constituționale referitor la e-democrația în Uniunea Europeană: potențial și provocări (2016/2008(INI))https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0041_RO.html, accesat la data de 08.06.2020.